

Vera Poska-Grünthali akadeemiline karjäär Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas

MERIKE RISTIKIVI

Sissejuhatus

Vera Poska-Grünthal (1898–1986) on jätnud jälje Eesti ajalukku õige mitmel viisil: teda tuntakse eelkõige innuka naisliikumise aktivisti ning naiste ja laste õigustega tegelevate organisatsioonide asutajana. Samuti on tal silmapaistev panus Eesti õigusajaloos advokaadina esimese iseseisvusaja tsiviilseadustiku eelnõu perekonnaõigust käsitleva osa ettevalmistamisel. Käesolev artikkel peatub Vera Poska-Grünthali teadustegevusel ja tööl esimese naislektorina Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas.

Vera Poska-Grünthali juuraõpingute aeg peegeldab hästi 20. sajandi alguses aset leidnud muutusi: tsaariajal gümnaasiumi lõpetanuna suundus ta esmalt õppima Peterburisse, sest toonases Tartu ülikoolis said naised õppida ainult vabakuulajatena.¹ Kui iseseisvunud Eestis alustas 1920. aastal tööd õigusteaduskond, astus Vera

¹ Naiste ülikoolis õppimise ja haridusvõimaluste kohta enne 1918 lähemalt vt: Lea Leppik, „Naiste haridusvõimalustest Vene impeeriumis enne 1905. aastat“, *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi*, XXXV (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2006), 34–52; Sirje Tamul, koost, *Vita academica, vita feminea. Artiklite kogumik* (Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 1999); Heide W. Whelan, „The Debate on Women’s Education in the Baltic Provinces, 1850 to 1905“, Gert von Pistohlkors, Andris Plakans, Paul Kaegbein, koost, *Population Shifts and Social Change in Russia’s Baltic Provinces* (Lüneburg: Institut Nordostdeutsches Kulturwerk, 1995).

Poska-Grünthal sinna, olles nende 143 naissoost juuratudengi seas, kes kahe maailmasõja vahelisel perioodil õpingud edukalt ka lõpetasid. Tubli tööga avanes talle võimalus saada vandeadvokaadiks ja praktiseerida ametis, mis varem oli olnud peamiselt meeste päralt.

Suurtesse muudatustesse suhtutakse tavaliselt ettevaatuse ja kahtlusega. Nii oli ka Eesti ühiskonna negatiivne suhtumine naistudengitesse ja kõrgemat haridust eeldavatel ametikohtadel tööle hakkamise 20. sajandi alguses üsna tavaline. 19. sajandi keskel kodifitseeritud Balti eraseadus² jäi jõusse kuni Nõukogude okupatsioonini 1940. aastal. Ehkki sisuliselt vananenud, reguleeris see perekonnaseadust ja naiste õigusi puudutavaid aspekte üsna konservatiivsel moel. Konservatiivsed eelarvamused olid laialt levinud ka ülikooli professorite seas. Sellised seisukohad ei julgustanud naisi sugugi kaaluma teadustööle pühendumist ja akadeemilist karjääri. Nii omandas enne Teist maailmasõda õigusteaduse magistri kraadi vaid üks naine – vandeadvokaat ja viie lapse ema Vera Poska-Grünthal, kellest sai 1939. aastal Tartu Ülikooli õigusteaduskonna esimene naisõppejõud. Pärast Eesti okupeerimist Nõukogude vägede poolt emigreerus ta koos perega 1944. aastal Rootsi ja sellega lõppes tema akadeemiline karjäär.

Õiguslik ja sotsiaalne kontekst

Õiguselu reguleerisid värskes Eesti Vabariigis esialgu kuni uute seaduste vastuvõtmiseni endised tsaaririigiaegsed seadused. Esimeste uute seaduste seas võeti 1920. aastal vastu põhiseadus,³ mis sätestas soolise võrdõiguslikkuse.⁴ Soolise diskrimineerimise keeld sätestati

² *Provincialrecht der Ostseegouvernements. Dritter Theil. Privatrecht. Liv-, Est- und Curlaendisches Privatrecht. Zusammengestellt auf Befehl des Herrn und Kaisers Alexander II* (St. Petersburg: Buchdruckerei der Zweiten Abtheilung Seiner Kaiserlichen Majestät Eigener Kanzlei, 1864).

³ Eesti Vabariigi Põhiseadus. Riigi Teataja 09.08.1920, 113/114, 243.

⁴ 1920. aasta põhiseadus oli oma aja kohta üsnagi eesrindlik, sisaldades sätteid sotsiaalsete ja majanduslike inimõiguste tagamiseks. Samas ilmnes soolise võrdõiguslikkuse tagamisega probleeme eraõiguse sfääris. Põhjalikumalt vt Hesi Siimets-Gross, Marelle Leppik, „Estonia: first landmarks of fundamental rights“, Markku Suksi, Kalliope Agapiou-Josephides, Jean-Paul Lehnert, Manfred Nowak, toim, *First fundamental rights documents in Europe* (Cambridge, Antwerp, Portland: Intersentia, 2015), 295–308; Hesi Siimets-Gross, „Social and economic fundamental rights in Estonia Constitutions between World Wars I and II: A vanguard or rearguard of Europe?“, *Juridica International*, 10 (2005), 135–243.

paragrahvis 6, mis seisis kõrvuti sünni, usu, seisuse ja rahvuse alusel diskrimineerimise keeluga:

Kõik Eesti kodanikud on seaduse ees ühetaolised. Ei või olla avalikõiguslikke eesõigusi ja paheõigusi, mis olenevad sündimisest, usust, soost, seisusest või rahvusest. Seisusi ja seisuslikke tiitleid Eestis ei ole.

Põhiseaduse eelnõu väljatöötamisel soolise diskrimineerimise keeld olulist diskussiooni ei tekitanud.⁵ Valimisõigus oli Eesti naistele tagatud juba iseseisvuse väljakuulutamisega ning ka riigi esimese parlamenti ehk Asutavasse Kogusse kuulus mitu naist.

Samal ajal reguleeris eraõigust endiselt Balti eraseadus, mille aastatel 1856–64 oli ette valmistanud baltisakslane, Tartu ülikooli provintsiaalõiguse professor Friedrich Georg von Bunge (1802–97)⁶ ning mis jõustus 1. juulil 1865.⁷ Selle seadustiku traditsiooniline perekonnaõigus andis naistele ainult piiratud õigusliku staatuse.⁸ Kuna Eesti uut tsiviilseadustikku ei õnnestunud enne Teist maailmasõda vastu võtta, jäi Balti eraseadus jõusse kuni Nõukogude okupatsioonini 1940. aastal. See tõi paratamatult kaasa konflikti Eesti Vabariigi uue, meestele ja naistele avaliku õiguse valdkonnas võrdseid õigusi tagava moodsa põhiseaduse ning aegunud eraõiguse piirangute vahel.

Suhtumine naistudengitesse ei olnud ühiskonnas eriti toetav. Üsna paljud ajalehed pälvisid populaarsust, kui nad avaldasid nais-

⁵ Eesti 1920. aasta põhiseadust on võrreldud soolise võrdsuspõhiõiguse rõhutamise tõttu 1919. aastal vastu võetud Weimari põhiseadusega. Eesti ja Weimari põhiseaduste võrdõiguslikkuse sätete kohta võrdlevalt vt Marelle Leppik, „Soolise võrdõiguslikkuse küsimus Eesti Vabariigi põhiseadustes ja riigikohtu praktikas 1920–1940“, *Ajalooline Ajakiri* 3 (2017), 41–361.

⁶ Bunge kohta põhjalikult vt Marju Luts, *Juhuslik ja isamaaline: F. G. von Bunge provintsiaalõigusteadeus. Dissertationes iuridicae Universitatis Tartuenssis*, 3 (Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus: 2000); Marju Luts, koost, *Tundmatu Friedrich Georg von Bunge* (Tartu: Õpetatud Eesti Selts, 2006).

⁷ Balti eraseaduse kohta lähemalt vt Marju Luts-Sootak, „Zur Verortung des Baltischen Privatrechts (1864/65) unter den europäischen Privatrechtskodifikationen“, *Rechtstransfer in der Geschichte. Internationale Festschrift für Wilhelm Brauner zum 75. Geburtstag* (Berlin: Peter Lang, 2019), 219–243.

⁸ Naisjuristid avaldasid selle vananenud seaduse kohta mitu kriitilist artiklit juriidilistes väljaannetes ja laia levikuga ajalehtedes, nt Elise Aron, „Naise õiguslikust olukorrast ja väljavaateist selle parandamiseks“, *Üliõpilasleht* 12.04.1927; Helmi Kaber, „Muljeid tsiviilseadustiku ümbertöötamise komisjoni koosselekult“, *Naiste Hääl*, 1 (1931); Vera Poska-Grünthal, „Uue perekonnaseaduse eelnõu puhul“, *Olion*, 3 (1931); Margot Viirmann-Kanemägi, „Alaerialise abielunaise teovõime küsimus BES järgi“, *Õigus*, 7 (1932).

te ülikooliõpingute teemal kriitilisi artikleid, ja eriti, kui kirjutise toon oli halvustav.⁹ Negatiivsed arvamused domineerisid ka ülikoolis. Mõned tuntud professorid olid isegi veendunud, et naised ei saa olla intellektuaalselt võimekad ning peaksid tegelema ainult pere ja majapidamise eest hoolitsemisega.¹⁰

Vaidlused naise ja abikaasa rolli üle perekonnas ja ühiskonnas kestsid pikalt.¹¹ Terve sõdadevahelise perioodi püüti ühelt poolt säilitada traditsioonilisi konservatiivseid vaateid, teisest küljest oli iseseisvumisega hoogustunud naisliikumise ideede levik, mistõttu ilmus perioodikas ka mitmeid naiste hariduspüüdlusi ja tööalast eneseteostust toetavaid artikleid.¹² Ajalehtedes ja ajakirjades olid naisliikumise, naiste õiguste ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse teemad omavahel tihedalt seotud, nendest teemadest räägiti ja kirjutati enamasti koos.¹³ Samuti ilmus Eesti ajakirjanduses artikleid, milles iseloomustati, kui kaugele on naiste õigused arenenud teistes maailma riikides või vastupidi – kuivõrd mahajäänud olid mõned riigid naistele antud õiguste osas võrreldes Eestiga.¹⁴ Huvi tunti nii lähemal asuvate maade, nagu Venemaa ja Tšehhi, kui ka kaugemate maade, näiteks Ameerika, Aafrika, Türgi, Korea või Püha maa naiste õiguste vastu. Ühtlasi võrreldi artiklites mitmeid Euroopa riike

⁹ Näiteks peljati, et ülikoolis õppimine hukutab tulevased emad ja kodusoojuse hoidjad, nt Marie Reisik, „Naiste ligem ülesanne“, *Postimees* 15.03.1919; Rudolf Tamm, „Naiste tung meeste elukutsetesse“, *Postimees*, 27.02.1925.

¹⁰ Sirje Tamul, *Vita academica, vita feminea* (Tartu, Tartu Ülikooli Kirjastus: 1999), 121–122.

¹¹ Näiteks vt Katrin Kiirend-Pruuli, „Abikaasade isiklike suhete õiguslik korraldus Eesti esimesel iseseisvusperioodil: tee kaheliikmelise parlamendi suunas“, *Õpetatud Eesti Seltsi aastaraamat / Annales Litterarum Societatis Esthonicae* (2017), 205–231.

¹² Näiteks vt Eleonore Aaslawa, „Kui võrd on naised siiski õigustatud tungima „meeste kutsetesse““, *Postimees*, 07.03.1925.

¹³ Marie Reisik, „Naiste ligem ülesanne“, *Postimees*, 15.03.1919; Marie Reisik, „Maa naised!“, *Postimees* 01.04.1919; Marie Reisik, „Naised, Walima!“, *Postimees*, 05.04.1919; „Naisliikumisest“, *Päevaleht*, 16.06.1923; Helmi Mäelo, „Meie naisliikumine õigele alusele“, *Päevaleht*, 28.10.1925.

¹⁴ J. Sepp, „Ameerika naised pikas võitluses hääleõiguse eest“, *Postimees*, 07.10.1920; „Wenemaa naised ja poliitika“, *Postimees*, 17.04.1924; „Moodsast Türgi naisest“, *Päevaleht*, 21.06.1926; „Naine maailmarevolutsiooni eestvõitlejana. Naise seisukorrast Wenemaal“, *Päevaleht*, 19.07.1926; „Naiste elu Pühal maal“, *Päevaleht*, 20.06.1927; „Aafrika naiste elust“, *Postimees* 07.08.1927; „Naisliikumine Hispaanias“, *Päevaleht*, 24.10.1927; „Korea naine“, *Postimees*, 12.12.1927; „Prantsuse naine“, *Postimees*, 25.07.1928; Olinde Ilus, „Tšehhi naine“, *Postimees*, 28.03.1939.

omavahel selles, kas ja millistel tingimustel on naistele antud hääleõigus, õigus kandideerida riigi esinduskogudesse, võimalus saada lihtsamale töökohale ning kas ja kui palju on naiste õigusi piiratud.¹⁵

Seega ühest küljest hoidis ühiskond kinni endistest, konservatiivsetest põhimõtetest, kuid teisest küljest üritati Lääne-Euroopale ümber orienteeruda ning olla avatud ja õppida aktsepteerima teiste maade näidete põhjal uusi tavasid. Selles muutuste keerises manifesteeris 1919 taasavatud Tartu Ülikool end kui Eesti rahvusülikool ning avas naistele esimest korda võimaluse hakata omandama õigusteaduslikku haridust meestega võrdsel tasemel.

Kas naise koht on ülikoolis?

Naistudengid Tartu õigusteaduskonnas 1919–40

1919. aastal, kui Tartu Ülikool alustas õppetööd, võeti esimest korda ametlikuks õppekeeleks eesti keel. Varasemate õppekeelte – saksa ja vene keele – asendamine eesti keelega avas eesti päritolu üliõpilastele laiema võimaluse õppida. Samas tõi see kaasa uue probleemi: nappis kvalifitseeritud õppejõude, kes oleksid võimelised õpetama eesti keeles või üldse ebakindlates oludes Tartusse tulema.¹⁶ Sellel põhjusel avas ka õigusteaduskond oma ukseid mõni kuu hiljem, 1920. aasta alguses.¹⁷ Niipea, kui ülikool taas õppetööd alustas, võeti esimesed naistudengid täiskoormusega õppima. Huvi ülikoolis õppimise vastu oli niivõrd suur, et õigusteaduskonnast sai 1920. aastatel üliõpilaste arvult ülikooli suurim teaduskond. Seejuures moodustasid naistudengid õigusteaduse üliõpilastest märkimisväärse osa.¹⁸

¹⁵ „Kuidas elab Euroopa naine“, *Postimees*, 03.12.1928.

¹⁶ Selle kohta nt Helmut Piirimäe, *Eesti ülikooli algus: Tartu Ülikooli uuestisünd rahvusülikoolina 1919* (Tartu: Tartu Ülikool, 1994).

¹⁷ Tartu Ülikooli eestikeelse õigusteaduskonna avamise kohta lähemalt vt Lea Leppik, Marju Luts-Sootak, Hesi Siimets-Gross, „Nikolai Maim Eesti rahvusülikooli õigusteaduskonna alusepanija ja teadlasena“, *Riigikogu toimetised* (2019), 151–162.

¹⁸ Aastatel 1919–1940 asus õigusteadust õppima mitu korda rohkem naissoost üliõpilasi kui juuraõpingute lõpetamiseni jõudis. Põhjalikumalt selle perioodi naistudengite kohta Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas, vt Merike Ristikivi, „Establishing New Traditions for Legal Profession: First Women Law Students in University of Tartu“, Judith Bourne, toim. *First Women Lawyers in Great Britain and the Empire Record* (Twickenham, London: St Mary's University, 2016).

1925. aastal võeti vastu Tartu Ülikooli seadus,¹⁹ mille paragrahv 78 sätestas:

Tartu ülikooli üliõpilasteks võetakse vastu igasse teaduskonda mõlemast soost isikuid, kes vähemalt 17 aastat vanad ja ülikooli astumiseks õigustava keskkooli või haridusministri poolt sellevääriliseks tunnustatud õppeasutuse lõpetanud või sellekohased eksamid õiendanud.

„Eksamid“ tähendab siinkohal, et tütarlastegümnaasiumide õppekavade erinevuste tõttu nõuti eriti 1920. aastate alguses naisüliõpilastelt lisaeksamite sooritamist vene keeles, matemaatikas, füüsikas ja ladina keeles – need olid ained, mida kõikides tütarlastekoolides ei õpetatud või õpetati vähesel määral. Samas ei kiirustanud gümnaasiumid oma õppekavasid muutma, kuigi nende ainete puudulik õpetamine osutus takistuseks ülikooli astumisel.

Kahe maailmasõja vahelisel ajal lõpetas õigusteaduskonna 1618 üliõpilast, kellest 1475 olid meessoost. Kõigest 143 naistudentit lõpetas sel ajal õigusteaduse õpingud ehk 8,8 protsenti kõigist juuratudengitest.²⁰ Neist omakorda vaid neli lõpetas stuudiumi silmapaistvate akadeemiliste tulemustega, pälvides *cum laude* diplomi. Juurat õppinud naiste päritolus ei valitsenud päris kindlat sotsiaalset gruppi. Nende isad tegutsesid väga erinevatel aladel. Suuremad rühmad moodustasid põllumeeste ja juristide tütred või need, kelle isa oli õppinud meditsiini. Kuid oli ka neidusid, kelle isa oli kirikuõpetaja, kooliõpetaja, vallasekretär, kaupmees või tööline. Seega oli tütarde ülikooliõpingute toetamine juurdumas erinevates ühiskonnaklassides.

Siiski leidis vaadeldaval ajal negatiivset suhtumist ka ülikoolis endas, nii meessoost professorite kui ka meestudentide poolt. Mõned tuntud professorid esinesid kohatute mõtteavaldustega ning võrdlesid mehe ja naise mõistuse, võimete ja intellektuaalsuse erinevusi. Esimeste naisüliõpilaste suhtes avaldas ka suurem osa meestudenteid üprisriki suurt vaenulikkust, sest esimest korda oli kerkimas üles konkurentsi küsimus tööturul. Ajalehtedes märgiti ohtu, et kuna naistele makstav töötasu on meestele makstavast madalam, mõju-

¹⁹ Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli seadus. Riigi Teataja 122/123. 1925, 81.

²⁰ Toomas Karjahärm, Väino Sirk, *Vaim ja võim. Eesti haritlaskond 1917–1940* (Tallinn: Argo, 2001), 145.

tab see omakorda meeste töötasu langemist, sest nii on soodus tööandjatele.²¹ Seega, kuigi Eestisse jõudnud feministlikud teooriad olid aidanud kaasa naiste võimaluste laiendamisele haridus- ja tööelus, tõi see paratamatult kaasa, et aina rohkem võrreldi naisi meestega.²²

Karjääriväljavaated

Paljud õigusteadust õppinud naistest ei teinud kunagi lõpueksameid. Töenäoliselt otsustasid nad loobuda karjäärist pereelu kasuks ja jäid koju lapsi kasvatama. Perspektiiv õigusteadusliku haridusega tööd leida ei olnud väga kindel, seetõttu õppisid üsna palju naistudengid juura kõrval ka muid distsipliine. Mitmed neist siirdusidki teise valdkonda ja omandasid kraadi uuel erialal, näiteks põllumajandus- või veterinaarteadustes, filosoofias, ajaloos ja keeltes, samuti majanduses, matemaatikas, meditsiinis või farmaatsias, ning ehtasid oma karjääri üles uuel erialal.

Ligikaudu pooled õigusteaduse eriala lõpetanutest leidsid tööd juriidilises ametis, ehkki mitmed naised töötasid õigusbüroode assistentidena, madalapalgaliste sekretäridena kohtus või riigiametite kontorites. 42 naist võeti vastu advokatuuri²³ ja üks naine sai notariks.²⁴ Otseselt puudus seadus, mis oleks naistel keelanud kandideerida kohtunikuametisse, ent enne Teist maailmasõda ühelgi naisjuristil siiski kohtunikuks saada ei õnnestunud.²⁵ Esimesed naissoost kohtunikud määrati ametisse alles nõukogude ajal.

Õiguse praktiseerimise kõrval oleks üks karjääriväljavaade olnud ka teadustöö jätkamine ning töö ülikoolis, ehkki akadeemilised ametikohad olid tolle ajani olnud ainult meeste pärusmaa. Eespool nimetatud 1925. aasta Tartu Ülikooli seaduse paragrahvides 54–77,

²¹ Tamm, 3.

²² Vera Poska-Grünthal, *Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust* (Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 1936), 29.

²³ Nendest üle poole, st 22 naist, vannutati 1930. aastatel advokaatideks, ülejäänud 20 jäid 1940. aastani advokaadi abideks. *Eesti Vabariigi Vannutatud Advokaatide Nõukogu aruanded 1927–1939* (Tallinn: Eesti Kirjastus-Ühisus, 1928–1940).

²⁴ Esimeste naisnotarite kohta lähemalt vt Merike Ristikivi, Heli-Triin Räis, „Eesti esimesed naisnotarid“, *Tartu Ülikooli ajaloo küsimusi*, 43 (2015), 114–134.

²⁵ Üksikasjalikult selle kohta vt Merike Ristikivi, Marju Luts-Sootak, Heli-Triin Räis, „Kohtuniku amet on liiga raske neile: Eesti naisjuristide pürgimisest kohtunikuks kahe maailmasõja vahelisel perioodil“, *Ajalooline Ajakiri*, 2/3 (2017).

mis reguleerisid õppejõudude koosseisu, ametikohtade täitmist ja tööülesandeid, puudus märke õppejõudude soo kohta.²⁶ Professorite ja dotsentide ametikohtade puhul oli eeltingimuseks doktorikraad ning varasem edukas õppe- ja teadustöö kogemus. Nooremõppejõudude puhul nõuti magistrikaadi.

Uuritava 20 aasta jooksul õpetas õigusteaduskonnas 30 õppejõudu, nendest 12 professorit. Kui 1920. aastatel Tartus õpetanud professorid olid oma hariduse omandanud peamiselt Venemaa või Saksamaa ülikoolides, siis alates 1930. aastatest moodustasid põhilise õppejõudude koosseisu juba Tartu õigusteaduskonnas magistritöö või doktoriväitekirja kaitsnud noored õpetlased. 1925. aasta ülikooliseaduse paragrahv 101 alusel oli sõdadevahelisel perioodil Tartu Ülikooli kõigis teaduskondades võimalik välja anda kahte teaduskraadi: magister ja doktor. Õigusteaduskonnas kaitsti sellel ajavahemikul üheksa doktori- ja 14 magistritööd,²⁷ ainus naine nende seas oli Vera Poska-Grünthal, kes omandas magistrikaadi (*magister iuris*) 1939. aastal. Pärast teadustöö kaitsmist hakkas ta pidama loenguid Tartu Ülikoolis ning temast sai õigusteaduskonna esimene ja ühtlasi ainus naislektor enne Teist maailmasõda.

Vera Poska-Grünthal – esimene õigusteaduskonna naislektor

Elu ja õpingud

Vera Poska sündis 25. märtsil 1898 Tallinnas Constance Poska (neiu-põlves Ekström,²⁸ 1876–1922) ning riigimehe ja juristi Jaan Poska (1866–1920) perekonda.²⁹ Jaan Poska oli Tallinna linnapea ja Eesti Vabariigi välisminister.³⁰ Kahtlemata innustas isa positsioon Vera Poskat väärtustama head haridust ja aktiivsust ühiskondlikus elus.

²⁶ Võrdluseks, nagu ka eespool mainitud, on üliõpilaste puhul soolist võrdsust sõnaselgelt rõhutatud.

²⁷ Peeter Järvelaid, *Eesti õigusteaduse ja õigushariduse ajalugu* (Tallinn: Argo, 2015), 119.

²⁸ Vera ema Rootsi päritolu aitas temal ja ta perekonnal 1944. aastal Rootsis asüüli taotleda.

²⁹ Biograafilised andmed: Vera Poska-Grünthal, RA, ERA.2100.1.895.

³⁰ Vera Poska-Grünthal, *Jaan Poska tütar jutustab: mälestusi oma isast ja elust vanemate kodus* (Toronto: Orto, 1969); Eduard Laaman, *Jaan Poska: Eesti riigitegelase elukäik* (Tartu: Eesti Kirjanduse Selts, 2006).

Foto 1. Timotheus Grünthal ja Vera Poska-Grünthal lastega (vasakult): Ivar, Timotheus jun, Vera, Konstantsia (Saaremaa muuseum)

Constance ja Jaan Poskal oli üheksa last, isa eeskuju julgustas neist mitut õppima õigusteadust. Vera kõrval valis juristi- või advokaadimeti koguni kolm õde-venda.

16-aastaselt lõpetas Vera Poska Tallinnas Vene Kroonugümnaasiumi pedagoogikaklassi vene keele õpetaja kutsega, seejärel alustas 1915. aastal juuraõpinguid Peterburis Bestuževi kõrgematel naiskursustel.³¹ Tsaarimpeeriumi pealinn Peterburi oli lähim suurem linn ja meelitas 20. sajandi alguses palju eesti haritlasi. Ent 1917. aastal revolutsiooni puhkedes katkestas Vera Poska õpingud ja tuli koju tagasi Eestisse. 1919 abiellus ta Timotheus Grünthaliga, kes oli jurist ning hiljem riigikohtu kohtunik ja õigusteaduskonna õppejõud.³² Neil sündis viis last.³³ 1920. aastal, aasta pärast abiellumist, kolis paar Tartusse, et Vera Poska-Grünthal saaks astuda Tartu Ülikooli ja jätkata Peterburis pooleli jäänud juuraõpinguid. Ülikooli astumisel paluti tal

³¹ RA, ERA.2100.2.863, l. 43.

³² Vt 'Timotheus Grünthal', Lauri Lindström, Toomas Hiio, Helina Tamman, *Album Academicum Universitatis Tartuensis 1918–1944* (Tallinn, Tallinna Raamatutrükikoda, 1994); ka andmebaas Rahvusarhiivi kodulehel (15.10.2020).

³³ Nende viiest lapsest tütar Konstantsia (1920–2005) õppis Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas.

sooritada lisaks matemaatikaeksamid, sest ta oli lõpetanud tütarlastekooli. Hiljem mainis ta oma memuaarides, et selline ülekohus naisüliõpilaste suhtes andis talle esimese tõuke tegutseda naiste õiguste huvides.³⁴ Ülikooli I järgu lõpudiplomi sai Vera Poska-Grünthal 1925. aastal, tema venekeelne lõputöö oli koostatud teemal „Ettevõtja vastutus õnnetusjuhtumite puhul töölistega“.³⁵

Juristitöö ja osalemine naisliikumises

1926. aastal asus Vera Poska-Grünthal tööle Tallinna linna õigus-teaduslikku bürosse. Selle büroo abi kasutasid peamiselt puudustkannatavad naised. Tema tööks said alimendide protsessid. Noore ja kogenematu juristina käis ta esialgu tihti oma isa endises advokaadibüros tema sõpradelt nõu küsimas. Nende kogenud kolleegide asjatundlikud nõuanded suurendasid tema huvi juristitöö vastu veelgi ning suunasid intensiivsemalt uurima Balti eraseaduse sätteid. Oma memuaarides kirjeldab ta seda ajajärku järgmiselt:

Need kolm aastat kujunesid intensiivseteks õppe- ja tegevusaastateks. Meie klientideks olid peamiselt naised. Neil ei olnud harilikult raha advokaadi võtmiseks, tulid siis meilt abi otsima, kui enam polnud jõudu üksinda raskustega võidelda. Vahenditult õppisin tundma Balti Eraseaduse ülekohtuseid reegleid meie naiste suhtes ning aegamööda kujunes teadvuses nõue, et naised ise peavad taotlema seaduse muutmist, kuna mehed vabatahtlikult oma eesõigusi käest ära ei anna.³⁶

Vera Poska-Grünthal väitis, et töö õigusbüroos tegi temast feministi ja naisliikumise toetaja. Tööd ja tegemist oli palju – enamik juhtumeid käsitlesid alimendi- ja lahutusprobleeme, pärimist ning üürileandjate ja üürnike vahelisi erimeelsusi. Kriminaalasju oli nende büroos üldiselt vähe. Meessoost kliendid olid alguses naisjuristide suhtes kriitilised, kuid aja möödudes harjusid selle mõttega, eriti kui nende vastane oli palganud ka naisadvokaadi.³⁷ 1929. aastal kolis perekond tagasi Tartusse, kus Vera Poska-Grünthal avas koos naisju-

³⁴ Vera Poska-Grünthal, *Elu jätkub võõrsil* (Toronto: Estoprint, 1985), 157–158.

³⁵ RA, ERA.2100.2.863, l. 43.

³⁶ Vera Poska-Grünthal, *See oli Eestis 1919–1944* (Stockholm: Linkoln Blöm, 1975), 68.

³⁷ *Ibid.*, 69.

ristist kolleegi Olinde Ilusaga õigusbüroo.³⁸ Tartu Naisühingu õigusteadusliku büroo juures oli ta juriidiline nõuandja 1939. aastani.³⁹ 1935. aastal sai temast Eesti Advokatuuri vannutatud advokaat.⁴⁰

Lisaks igapäevasele advokaaditööle osales Vera Poska-Grünthal aktiivselt ka naisorganisatsioonide tegevuses. Ta oli mitme Eesti naiste ja lastega tegeleva organisatsiooni asutajaliige. Aastatega muutus üha olulisemaks koostöö ja võrgustike loomine mitte ainult Eesti naisorganisatsioonide vahel, vaid ka välismaal. 1928. aastal käis Vera Poska-Grünthal Eesti Naisorganisatsioonide Liidu⁴¹ esindajana Pariisis esimesel sotsiaaltöö kongressil, mille korraldas rahvusvaheline naiste assotsiatsioon. Vera Poska-Grünthal osales alaealiste kohtute teemalises arutelus, kus tal tekkis idee luua rahvusvaheline naisjuristide ühing. Idee teostus kiiresti ning kongressi ajal asutati *Fédération Internationale des Femmes des Carrières Juridiques*.⁴² Organisatsiooni eesmärk oli vahendada kontakte Euroopa naisjuristide vahel ning edendada perekonnaõiguse alaseid uuringuid.⁴³ Ühingu liikmeskond kasvas kiiresti ja see organisatsioon tegutseb tänapäevalgi.⁴⁴

Perekonnaõiguse, sotsiaalhoolekande ja noortekaitse teemad olid olnud Vera Poska-Grünthali tähelepanu keskpunktis alates ülikooli õpingutest ja ka igapäevases advokaaditöös. Balti eraseaduses reguleeriti neid küsimusi väga konservatiivselt. Seega oli naisadvokaatide aktiivne osalemine uue perekonnaseaduse eelnõu koostamisel 1920. aastatel äärmiselt vajalik. Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu esindajana osales Vera Poska-Grünthal 1928. aastal uue tsiviilseadustiku eelnõu koostajate komisjoni koosolekutel ning hiljem töötas ta koos kahe teise naisjuristiga välja perekonnaseaduse eelnõu versiooni, uurides selleks põhjalikult teiste riikide, eriti Skandinaavia

³⁸ Teade Tartu Naisühingu õigusteadusliku büroo avamisest ilmus ajalehes *Postimees*, 19.10.1930, 7.

³⁹ ERA lk 43.

⁴⁰ *Eesti Vabariigi Vannutatud Advokaatide Nõukogu 1935. aasta aruanne* (Tallinn: Eesti Kirjastus-Ühisus, 1936).

⁴¹ Naisliit asutati 1920. aastal ja see tegutseb ka tänapäeval, vt <http://naisliit.ee/>. Aastatel 1926–32 andis liit välja kord kuus ilmuvat ajakirja Naiste Hääl.

⁴² Poska-Grünthal, *Elu jätkub võõrsil*, 171.

⁴³ Poska-Grünthal, *See oli Eestis*, 91–94.

⁴⁴ Rahvusvaheline naisjuristide ühing (FIFCJ) asutati 1928. aastal Pariisis valitsusvälise organisatsioonina, mille eesmärk on võidelda naiste diskrimineerimise kaotamise ja inimõiguste edendamise eest, vt <http://fifcj-ifwlc.com> (15.10.2020).

riikide regulatsioone.⁴⁵ 1936 ilmus Vera Poska-Grünthali esimene raamat „Naine ja naisliikumine: peajooni naisliikumise ajaloost ja probleemistikust“, mida innustas eesmärk käsitleda põhjalikumalt naistegevust ja organisatsioone puudutavaid probleeme. Tegemist oli esimese omataolise teosega Eestis, see andis ülevaate naiste seisundist ajaloos ja kaasajal, hõlmas psühholoogilisi, sotsioloogilisi ja õiguslikke probleeme ning naisliikumiste põhimõtteid ja vorme.⁴⁶

Akadeemiline karjäär õigusteaduskonnas

1939. aastal otsustas Vera Poska-Grünthal pühenduda tõsisemalt akadeemilisele karjäärile: ta oli esimene naine, kes kaitses Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas magistritööd. Tema 124-leheküljeline väitekirj kandis pealkirja „Tööõiguslik noortekaitse“⁴⁷ ja kritiseeris tugevalt kehtivat õiguslikku olukorda.

1939. aasta sügisel kuulutas õigusteaduskond välja konkursi haldusõiguse erikursuse – sotsiaalhooldusõiguse – õpetamiseks. Tartu Ülikooli arhiivis säilinud Vera Poska-Grünthali toimik sisaldab 62 leheküljel tema õppetööga seotud dokumente.⁴⁸ Tegemist ei ole küll täielikku ülevaadet andva materjaliga tema akadeemilise karjääri kohta, kuid sealt leiab ametikohale kandideerimise taotlusi ning õigusteaduskonna ja ülikooli juhtkonna otsuseid. Seega pakuvad need dokumendid väga väärtuslikku lisainfot Vera enda biograafilistes mälestusteraamatutes esitatule. Nii nähtub, et 1939. aastal esitas sotsiaalhooldusõiguse kursuse õpetamiseks sooviavalduse ainult Vera Poska-Grünthal. Ta pidas õigusteaduskonna nõukogu ees eduka prooviloengu teemal „Noortekaitse sotsiaalhooldusõiguses“ ning sai järgnenud hääletusel kõigi nõukogu kaheksa liikme poolthääle. Sellega määrati ta õpetama 1940. aasta kevadsemestril kohustuslikku, eksamiga lõppevat sotsiaalhooldusõiguse kursust, koormusega kaks loengutundi nädalas. Ühtlasi sai sellega temast Tartu Ülikooli õigusteaduskonna esimene naislektor.

⁴⁵ See eelnõu pälvib 1933 Eesti Akadeemiliste Naiste Ühingu auhinna ning need ettepanekud kajastusid 1940. aasta tsiviilseadustiku eelnõus, vt Eesti Vabariigi tsiviilseadustiku eelnõu (EV Riigivolikogu erikomisjoni 12.03.1940 redaktsioon), <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/26808> (15.10.2020).

⁴⁶ Poska-Grünthal, *Naine ja naisliikumine*, 5.

⁴⁷ Vera Poska-Grünthal, *Tööõiguslik noortekaitse: magistritöö* (Tartu, 1939).

⁴⁸ RA, ERA.2100.2.863.

On tähelepanuväärne, et Vera Poska-Grünthali mälestusraamatutest võib mitmes kohas leida kirjeldusi tema kokkupuudetest naiste ebavõrdse kohtlemisega, kuid ühtegi sellist märkust pole seoses tema õppe- ja teadustöoga Tartu Ülikoolis. Loomulikult oli ülikool kahekümne taas tegutsemise aasta jooksul muutunud ning, nagu eespool märgitud, olid alates 1930. aastaist õppejõud enamasti Tartu õigusteaduskonna kasvandikud. Seega, kuigi Vera Poska-Grünthal oli Eestis enne Teist maailmasõda esimene ja ainus naisjurist, kes võttis ette akadeemilise karjääri, olid tema kolleegid õigusteaduskonnas peamiselt tema ea- ja endised õpingukaaslased. Samuti oli ta end juba tõestanud oma silmapaistva tegevusega õiguspraktikas ning uue perekonnaseaduse ettevalmistamisel.

Mõnevõrra võib naisõppejõu ebasoosimise küsimus kerkida üles tunniplaani puhul: Vera Poska-Grünthali sotsiaalhooldusõiguse loengud olid kavandatud ajale, mis ei pruukinud paljulapselisele emale eriti mugav olla – reede õhtuti kell 19–21. Pärast loenguid oli veel ette nähtud konsultatsioonitund üliõpilastega kohtumiseks. Sellest hoolimata märgib ta ise oma memuaarides, et valmistas loenguid ette suure huviga ja hoidis silme ees oma töö praktilist tulemust – vahendada noortele üliõpilastele teadmisi valdkonnas, millele varem oli vähe tähelepanu osutatud.⁴⁹

Sellega ei olnud Vera Poska-Grünthali akadeemiline karjäär siiski stabiilselt paigas. Teise maailmasõja ja okupatsioonide jõudmine Eesti territooriumile töid kaasa murrangulisi muudatusi mitte üksnes riigistruktuuris, vaid ka ülikoolis ning õppejõudude koosseisu komplekteerimises. Veel enne nõukogude okupatsiooni algust, aprillist 1940 pärineb arhiivitoimikus Vera omakäeline avaldus jätkata loengupidamist ka 1940/41. õppeaastal. Selle taotluse on õigusteaduskond rahuldanud ning juuni algusest 1940 pärit ülikooli valitsuse otsusega määrati ta järgmiseks õppeaastaks jälle sotsiaalhooldusõiguse kursust õpetama.

Ent kõigest mõni nädal hiljem, 1940. aasta juuni lõpus alanud Nõukogude okupatsioon tõi kaasa kiire sovetiseerimise. Vangistati ja represseeriti avaliku elu tegelasi, eriti poliitikuid ja justiitsstruktuuride töötajaskonda. Vera Poska-Grünthalit esialgu need repressioo-

⁴⁹ Poska-Grünthal, *See oli Eestis*, 123.

nid ei puudutanud ning 1940. aasta sügissemestril jätkas ta sotsiaaltooldusõiguse kursuse õpetamist. Vastav säte ja õppetöö koormus (kaks tundi nädalas) on ära toodud uue nimetusega ülikooli – ENSV Tartu Riikliku Ülikooli – rektori protokollis.

Jaanuaris 1941 määrati Vera Poska-Grünthal õigusteaduskonna kateedrijuhatajate nõupidamisel tsiviil- ja maaõiguse kateedri õpetajaks. Sellele ametikohale kandideerimisest pärinevad toimikus mitmed dokumendid, mis võimaldavad rekonstrueerida mõnevõrra täpsemalt tema töökäiku Nõukogude okupatsiooni ajal, nt Vera enda koostatud elulugu ning samuti õigusteaduskonna poolt koostatud põhjalik ülevaade tema õppe- ja teadustööst, milles tunnustatakse teda õppejõuna. Rektorile vormistatud esildisel on märgitud, et ametikoha määramisel võeti arvesse tema teaduslikke töid ja pedagoogilist tegevust.

Nõukogude okupatsiooni tingimustes siiski ainult nendest kriteeriumitest ei piisanud, tõendada tuli ka lojaalsust uuele süsteemile. Nii võib arhiivitoimikust lisaks leida veel samast 1941. aasta jaanuarist pärineva soovituskirja, milles kinnitatakse õigusteaduskonna juhtkonnale, et Vera Poska-Grünthal ei ole avaldanud mõtteid töölisliikumise vastu, on suhtunud positiivselt Nõukogude Liitu ning ei ole kunagi kuulunud kaitseliitu, ning seega võib teda soovitada õigusteaduskonna õpetaja ametikohale.⁵⁰ Soovituskirja on koostanud Helene Mugasto Johani, kes oli sel ajal Tartu linna haridusosakonna juhataja.⁵¹ Kandideerimisdokumentide seas on ka arstitõend, mis tõendab, et Vera Poska-Grünthali tervislik seisund on hea ning ta on sobilik õpetajatööks.

Veebruarist 1941 pärit tsiviil- ja maaõiguse kateedri istungi protokollist nähtub, et Vera Poska-Grünthalile määrati kevadsemestriks loengud kahes valikaines: transpordiõigus ja notariaat. Õppetöö maht moodustas õpetaja ametikoha pool koormust ehk 190 tundi semestris, sisaldades 40 tundi loenguid, 20 tundi eksamineerimist, tudengite konsultatsioone 70 tundi ning loengute ettevalmistamist 40 tundi.⁵² Esimese Nõukogude okupatsiooni aasta lõpus, 1941. aasta juunis küü-

⁵⁰ RA, ERA. 2100.2.863, l. 45.

⁵¹ Vt 'Helene Mugasto Johani', *Album Academicum Universitatis Tartuensis* (15.10.2020).

⁵² RA, ERA, 2100.2.863, l. 51.

ditati Siberisse üle kümne tuhande eestlase, sealhulgas mitmeid juriste ning õigusteaduskonna töötajaid ja üliõpilasi. Vera Poska-Grünthali perekond sellest pääses, kuid küüditamine tabas mitmeid nende tuttavaid. Oma mälestusteraamatus kirjeldab ta, et see kohutav sündmus murdis lootuse, et Eesti iseseisvust saaks taastada.⁵³

1941. aasta juulis jõudsid Saksa väed Eesti territooriumile ning kuni 1944 kestis Saksa okupatsioon. Tartu ülikool jätkas tegevust ka sõja-aastatel ning samal ajal õpetamiskohustustega hakkas Vera Poska-Grünthal ette valmistama oma doktoritööd. Ta sooritas edukalt kõik vajalikud eksamid ning juba 1942. aastal valmis 145-leheküljeline väitekirja „Kriminaalõiguslik noortekaitse“,⁵⁴ mis paraku jäi küll kaitsmata. Oma memuaarides esitab ta põhjenduse, et tema teadustöös sisaldus tugev kriitika diktatuuririikide seadusandlusele ja õigusemõistmisele. Et doktoritöö lubataks kaitsmisele, oleks ta pidanud oma seisukohti muutma ja väitekirja ümber töötama, millest ta siiski loobus.⁵⁵ Sellest hoolimata jätkas ta oma uurimistööd ja lõpetas 1943. aastal peaaegu 200-leheküljelse analüüsi pealkirjaga „Noorsookaitse Saksa ja Eesti õiguse põhjal“.⁵⁶

Ülikooli arhiivitoimikus on selle aja kohta üksnes kaks dokumenti: märtsis 1942 on Vera Poska-Grünthal saanud rektorilt korralduse koostada kokkuvõtlik materjal teemal „Jugendkriminalität und Verwahrlosigkeit in Estland“ [„Noorte kriminaalsus ja järelevalvetus Eestis“]. Nimetatud ülevaade tulnuks koostada Eesti iseseisvusaja viimase perioodi kohta ning materjali kokkupanekuks oli antud väga napp tähtaeg – nädala jooksul.⁵⁷ Juulist 1942 pärineb arhiivitoimikus ülikooli rektori kantselei tunnistus, et Vera Poska-Grünthal on õigusteaduskonna õppeülesandetäitja.⁵⁸ Sellega toimiku sissekanded ja dokumendid lõpevad. 1950. aasta sügisel on arhiivi korrastamisel toimiku leheküljed nummerdatud ning viimasel lehel on ülikooli arhiivi juhataja allkirjaga mäрге, et see toimik sisaldab 62 nummerdatud lehekülge.

Arvestades Vera Poska-Grünthali võimekust ja saavutusi teadustöös, ei ole mingit kahtlust, et tema akadeemiline karjäär oleks või-

⁵³ Poska-Grünthal, *See oli Eestis*, 136–137.

⁵⁴ Vera Poska-Grünthal, *Kriminaalõiguslik noortekaitse* (Tartu, 1942).

⁵⁵ Poska-Grünthal, *See oli Eestis*, 135–136.

⁵⁶ Vera Poska-Grünthal, *Noorsookaitse Saksa ja Eesti õiguse põhjal* (Tartu, 1943).

⁵⁷ RA, ERA.2100.2.863, l. 57.

⁵⁸ RA, ERA.2100.2.863, l. 59.

nud kujuneda teistes oludes sootuks teisiti. Paraku laastasid mõlema okupatsiooni ajal toimunud repressioonid ülikooli õigusteaduskonda väga rängalt. Stalini režiimi ajal kaotas elu vähemalt neli õppejõudu, Saksa okupatsiooni ajal hukati kolm teaduskonna töötajat. 1944. aasta sügisel Nõukogude vägede tuleku eel põgenesid kümned tuhanded eestlased Läände, sealhulgas 11 õigusteaduskonna õppejõudu. Seega oli 1944. aasta lõpuks kunagisest 30 õppejõust Tartusse alles jäänud vaid kuus.⁵⁹

1944. aastal emigreerus ka Vera Poska-Grünthali perekond Rootsi ning tema akadeemiline karjäär ja teadusuuringud said järsu lõpu. Paguluses jätkas Vera Poska-Grünthal aktiivselt ühiskondlikku tegevust – ta oli erinevate organisatsioonide ja liitude asutaja ning avaldas kolm mälestusteraamatut.⁶⁰ Akadeemilisest tööst jäi ta aga kõrvale, kuigi aastatel 1952–61 tegutses Stockholmi ülikooli juures eestikeelne ja eesti juristide juhitud õigusteaduskond. Eesti Teadusliku Instituudi õigusteaduskonnas asus kohe asutamise järel noorte juristide õpetamisega tegelema Vera abikaasa Timotheus Grünthal, kes põhipalga teenis arhiivitööl. Vera Poska-Grünthal ise pidas neil aastatel erinevaid töbörsi kaudu leitud töökohti, olles pikemalt ametis kuninglikus statistika keskbüroos.⁶¹ Rootsis asutas ta Eesti Komitee naisseksiooni ja naisteajakirja Triinu.⁶² Vera abikaasa Timotheus Grünthal suri 61-aastaselt 1955. aastal. Vera kolis 1957 Kanadasse tütre juurde elama, kuid naasis 1960. aastal Rootsi. Vera Poska-Grünthal suri Stockholmis 1986. aastal.

Epiloog

Õigusteaduse õpetamine ja õppejõudude koosseis muutusid Tartu Ülikoolis täielikult Nõukogude okupatsiooni ajal 1941 ja 1944–91. Endise Eesti õigussüsteemi ja seadusloome, millele pandi edukas

⁵⁹ Ilmar Rebane, „Tartu Ülikooli õigusteaduskond omariikluse aastail (1919–1940)“, *Eesti Jurist*, 1 (1990), 64.

⁶⁰ Vera Poska-Grünthal, *Jaan Poska tütar jutustab: mälestusi oma isast ja elust vanemate kodus* (Toronto: Orto, 1969); Vera Poska-Grünthal, *See oli Eestis 1919–1944* (Stockholm: Linkoln Blöm, 1975); Vera Poska-Grünthal, *Elu jätkub võõrsil* (Toronto: Estoprint, 1985).

⁶¹ Poska-Grünthal, *Elu jätkub võõrsil*, 140.

⁶² Ajakiri Triinu ilmus aastatel 1952–1995 Toronto Eesti Naisseltsi väljaandena.

alus esimesel iseseisvusajal, asemele tulid nõukogude normatiivaktid. Kuigi nõukogude ajal propageeriti aktiivselt meeste ja naiste võrdset kohtlemist, olid poolesaja aasta jooksul õigusteaduskonna ligi 60 õppejõu hulgas kõigest mõned üksikud naisõppejõud. Esimene naisprofessor Vilma Kelder (1927–2000), kolhoosiõiguse spetsialist, nimetati ametisse 1972. aastal.⁶³

Eesti Vabariigi taasiseseisvumisega 1991. aastal kaasnesid taas ulatuslikud õigusreformid, mis on omakorda toonud kaasa olulisi muudatusi õigusteaduse õpetamisel. Kui mees- ja naissoost üliõpilaste hulk oli nõukogude ajal enam-vähem võrdne, siis taasiseseisvunud Eestis on alates 1991. aastast naissoost juuratudengeid rohkem kõigil õppeastmetel. 2019. aastal õppis Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas 1322 üliõpilast, kellest 941 (71,3 %) on naised.⁶⁴

Naisprofessoreid on taasiseseisvusperioodil olnud õigusteaduskonnas seitse, neist kaks tsiviilõiguse, kaks tööõiguse, üks õigusajaloo, üks riigiõiguse ja üks Euroopa õiguse professor. Meesprofessoreid on Tartu Ülikooli õigusteaduskonnas sama aja jooksul olnud kokku 17. Õigusajaloo professor Marju Luts-Sootak on praegu ka Tartu Ülikooli õigusteaduskonna poolt publitseeritavate ja ühtlasi Eesti ainsate õigusteaduslike ajakirjade *Juridica* ja *Juridica International* peatoimetaja. Seega on naiste võimalused Eesti õigusakadeemias muutunud 100 aasta jooksul märkimisväärselt. Kahtlemata on suur mõju sellele arengule olnud Vera Poska-Grünthali tegevusel naisjuuristi ja esimese naissoost õppejõuna.

Merike Ristikivi, *PhD*, on TÜ õigusteaduskonna õiguse ajaloo dotsent

⁶³ Lähemalt vt 'Vilma Kelder', *Eesti teaduse biograafiline leksikon*. 1. kd (Tallinn, 2000).

⁶⁴ Andmed on pärit <https://statistika.ut.ee/ut/> (15.10.2020).

Vera Poska-Grünthal's academic career at the Faculty of Law of the University of Tartu

MERIKE RISTIKIVI

University of Tartu Faculty of Law

Vera Poska-Grünthal is very important in Estonian legal history. Focusing on the rights of women and children, both in her legal work and later career as a researcher, she also took an active role in the process of drafting a new family law and published articles on equal rights for women and men. As a mother of five children, she initiated the foundation of several organisations in Estonia dealing with women and children. As a representative of the first generation of female lawyers, she not only participated in the local women networks, but also established the International Federation of Women in Legal Careers to cooperate the research on family law in international level. Thus this study of the life and career of Vera Poska-Grünthal reveals her awareness of the social and legal context, and the recognition of the possibility to contribute to the reforms. Her leading role in the legal academy remains inspiringly significant also for the new generation of women in law and legal science.